

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาศาภาพการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของคณะกรรมการสถานศึกษา
ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต ๓ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

๑. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 2.1 ความหมายของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 2.2 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 2.3 หลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 2.4 รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
 - 2.5 ความสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ได้แก่

๑.๑ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)
พุทธศักราช 2545 ซึ่งมีมาตราที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

มาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไข
เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) W.R. 2545 ซึ่งเป็นบทบัญญัติหลักการของการบริหารโดยใช้โรงเรียน
เป็นฐาน โดยบัญญัติว่า

ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ
การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
ซึ่งปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้ตรากฎกระทรวงว่าด้วยการบริหารจัดการและขอบเขต
การปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาแล้ว
ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ W.R. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)
พ.ศ. 2545 ก็ได้กำหนดกรอบกว้างๆ ในการกระจายอำนาจแต่ละด้านไปยังคณะกรรมการ
เขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเอาไว้แล้ว เช่น
ในด้านวิชาการ บทบัญญัติในหมวด 4 ได้กำหนดแนวทางในการกระจายอำนาจทางวิชาการไว้
หลายมาตรา เช่น

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปใน กระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา

ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำ ผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบ อาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ใน วรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะ อันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ในดำนงบประมาณ บทบัญญัติในมาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ W.R. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดกรอบการกระจายอำนาจ งบประมาณไปยังสำนักงานเขตพื้นที่และสถานศึกษาดังนี้

มาตรา 60 ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญ สูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ จากการกำหนดการจัดสรรดังกล่าวทำให้มีการจัดสรร เป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา ดังนี้

1. จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไป เป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนการศึกษา ภาคบังคับและการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชนให้เท่าเทียมกัน

2. จัดสรรทุนการศึกษาในรูปของกองทุนกักยืมให้แก่ผู้เรียน ที่มาจากรอบครัวที่มี รายได้น้อยตามความเหมาะสมและความจำเป็น

3. จัดสรรงบประมาณ และทรัพยากรศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสมและสอดคล้อง กับความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษแต่ละกลุ่มตาม มาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ โดยคำนึงถึงความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา และความเป็นธรรม ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

4. จัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินการ และงบลงทุนให้สถานศึกษาของรัฐตาม นโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติและภารกิจของสถานศึกษา ทั้งนี้ให้คำนึงถึงคุณภาพและ ความเสมอภาคในการโอกาสทางการศึกษา

5. จัดสรรงบประมาณในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไปให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาของ รัฐที่เป็นนิติบุคคล และเป็นสถานศึกษาในกำกับของรัฐหรือองค์การมหาชน

6. จัดสรรกองทุนกักยืมดอกเบี้ยต่ำให้สถานศึกษาเอกชนเพื่อให้พึ่งตนเองได้

7. จัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาของรัฐและเอกชน

ในด้านการบริหารงานบุคคลมาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กำหนดเป็นหลักการให้มีการกระจายอำนาจ การบริหารงานบุคคล ดังนี้

มาตรา 54 ให้มีองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู โดยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งของหน่วยงานทางการศึกษาในระดับสถานศึกษาของรัฐและระดับเขตพื้นที่ การศึกษาเป็นข้าราชการในสังกัดองค์กรกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู โดยยึด หลักการกระจายอำนาจการบริหารบุคคลสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ทั้งนี้ให้เป็นไป ตามที่กฎหมายกำหนด

แม้ว่าร่างพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลจะอยู่ในระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา มีความเป็น ไปได้สูงว่าอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษา (อ.ก.ค.ศ.) อำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา อำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการสถานศึกษา และอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับการ บริหารงานบุคคลจะเป็นดังนี้ (ร่าง พ.ร.บ. ระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.....)

มาตรา 23 ให้คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การ ศึกษามีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1. พิจารณากำหนดนโยบายการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากร ทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งการกำหนดจำนวนและอัตราตำแหน่งและเกลี่ยอัตรา กำลังให้สอดคล้องกับนโยบายการบริหารงานบุคคล ระเบียบหลักเกณฑ์และวิธีการที่ คณะกรรมการ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กำหนด
2. พิจารณาให้ความเห็นชอบการบรรจุ และแต่งตั้งข้าราชการครูและบุคลากรทางการ ศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
3. ให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการพิจารณาความดีความชอบ ของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ในหน่วยงานทางการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา
4. พิจารณาเกี่ยวกับเรื่องการดำเนินการทางวินัย การออกจากราชการ การอุทธรณ์ และการร้องทุกข์ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้
5. ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนา การเสริมสร้างขวัญกำลังใจ การปกป้องคุ้มครอง ระบบคุณธรรม การจัดสวัสดิการ และการยกย่องเชิดชูเกียรติข้าราชการครูและบุคลากรทาง การศึกษาในหน่วยงานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา
6. กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครูและ บุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

7. จัดทำและพัฒนารฐานข้อมูลข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงาน การศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

8. จัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู และบุคลากร ทางการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาเพื่อเสนอ คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทาง การศึกษา

9. พิจารณาให้ความเห็นชอบเรื่องการบริหารงานบุคคลในเขตพื้นที่การศึกษาที่ไม่อยู่ ในอำนาจและหน้าที่ของผู้บริหารในหน่วยงานทางการศึกษา

10. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือตามที่คณะกรรมการ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มอบหมาย

มาตรา 24 ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้บริหารราชการใน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาและมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. รับผิดชอบในการปฏิบัติงานราชการ ที่เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาและตามที่คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่ศึกษามอบหมาย

2. เสนอแนะการบรรจุและแต่งตั้ง และการบริหารงานบุคคลในเรื่องอื่นที่อยู่ในอำนาจ หน้าที่ของคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา

3. พิจารณาความดีความชอบของผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารการศึกษาในหน่วยงาน การศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา และข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา

4. จัดทำแผนและส่งเสริมการพัฒนาข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาใน หน่วยงานการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

5. จัดทำทะเบียนประวัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

6. จัดทำมาตรฐานคุณภาพงาน กำหนดภาระงานขั้นต่ำและเกณฑ์การประเมินผลงาน สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

7. ประเมินคุณภาพการบริหารงานบุคคลและจัดทำรายงานการบริหารงานบุคคลเสนอ คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเสนอ คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อไป

8. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ตามกฎหมายอื่น หรือตามที่ คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มอบหมาย

มาตรา 25 ในกรณีที่มีหน่วยงานการศึกษาใดมิได้อยู่ในสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ตั้งคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อทำหน้าที่บริหารงานบุคคล

สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาดังกล่าว ทั้งนี้การตั้ง
การพ้นจากตำแหน่งและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามที่ คณะกรรมการข้าราชการครู
และบุคลากรทางการศึกษา กำหนด

บรรดาบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้หรือในกฎหมายอื่นที่อ้างถึงคณะอนุกรรมการ
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษา ให้หมายถึง คณะอนุกรรมการ
ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทาง
การศึกษา ตั้งตามวรรคหนึ่งด้วยเว้นแล้วแต่ คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทาง
การศึกษา จะกำหนดเป็นอย่างอื่น

ให้นำบทบัญญัติในวรรคหนึ่ง และวรรคสองมาใช้บังคับกับหน่วยงานการศึกษาอื่นใด
ที่จำเป็นต้องมีคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของหน่วยงาน
ศึกษานั้นโดยเฉพาะด้วย

มาตรา 26 ให้คณะกรรมการสถานศึกษามีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล
สำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

1. กำกับ ดูแลการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบายกฎ
ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการตามที่ คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทาง
การศึกษา และคณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา
กำหนด

2. เสนอความต้องการจำนวน และอัตราตำแหน่งของข้าราชการครู และบุคลากรทาง
การศึกษาในสถานศึกษาเพื่อเสนอ คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
เขตพื้นที่การศึกษาพิจารณา

3. ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู และบุคลากรทาง
การศึกษาในสถานศึกษาต่อผู้บริหารสถานศึกษา

4. ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องหรือ
ตามที่คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เขตพื้นที่ศึกษามอบหมาย

ให้นำความในมาตรา 16 มาใช้บังคับแก่คณะกรรมการสถานศึกษาโดยอนุโลม

มาตรา 27 ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครูและบุคลากรทาง
การศึกษาในสถานศึกษาและมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ควบคุมดูแลให้การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสอดคล้องกับนโยบายกฎ
ระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์ และวิธีการตามที่ คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทาง
การศึกษา และ คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา
กำหนด

2. พิจารณาความดีความชอบของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถาน
ศึกษา

3. ส่งเสริม สนับสนุนข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
4. จัดทำมาตรฐาน ภาระงานสำหรับข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา
5. ประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเสนอ คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา
6. ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่คณะอนุกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาหรือคณะกรรมการสถานศึกษามอบหมาย

ในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารทั่วไป พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการมาตรา 36 - 39 กำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และ ผู้อำนวยการสถานศึกษาไว้ดังนี้

มาตรา 36 ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ให้มีคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแล จัดตั้ง ยุบ รวม หรือเลิกสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพื้นที่การศึกษา ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนสถานศึกษาเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษา ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบายและมาตรฐานการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ที่จัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ ที่ระบุข้างต้น ทั้งนี้ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาประกอบด้วย ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการวิชาชีพครู ผู้แทนสมาคม ผู้ประกอบวิชาชีพบริหารการศึกษา ผู้แทนสมาคมผู้ประกอบการและครูและผู้บริหารคุณวุฒิ ด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปและวัฒนธรรม

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการ และกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นกรรมการ และเลขานุการของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา

มาตรา 37 ให้มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อทำหน้าที่ในการดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตามที่กำหนดไว้มาตรา 36 และให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการศึกษาดูตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น และมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ในการบริหารและการจัดการศึกษา และพัฒนาสาระของหลักสูตร การศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. อำนาจหน้าที่ในการพัฒนางานด้านวิชาการ และจัดให้มีระบบประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษาร่วมกับสถานศึกษา

3. รับผิดชอบในการพิจารณาแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษา ของสถานศึกษาและ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

4. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

สำนักงานตามวรรคหนึ่ง มีผู้อำนวยการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการของสำนักงานให้เป็นไปตามนโยบาย แนวทาง และแผนการปฏิบัติราชการของกระทรวง ในกรณีที่มิกฎหมายอื่นกำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้อำนวยการไว้เป็นการเฉพาะ การใช้อำนาจและการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าวให้คำนึงถึงนโยบายที่คณะรัฐมนตรี กำหนด หรืออนุมัติแนวทางและแผนการปฏิบัติราชการของกระทรวงด้วย

ในสำนักงานตามวรรคหนึ่งจะให้มีรองผู้อำนวยการเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการรองจาก ผู้อำนวยการเพื่อช่วยปฏิบัติราชการก็ได้

รองผู้อำนวยการหรือผู้ดำรงตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นในสำนักงานมีอำนาจหน้าที่ตามที่ผู้อำนวยการกำหนดหรือมอบหมาย

มาตรา 38 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กร ชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทน พระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่และผู้ทรงคุณวุฒิ

จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหาการเลือกประธานกรรมการและ กรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

องค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา และจำนวนกรรมการใน คณะกรรมการสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาบางประเภทที่มีสภาพและลักษณะการ ปฏิบัติงานแตกต่างไปจากสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วไป อาจกำหนดให้แตกต่างไปตาม สภาพและลักษณะ การปฏิบัติงาน ตลอดทั้งความจำเป็นเฉพาะของสถานศึกษาประเภทนั้นได้ ทั้งนี้ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา
ความในมาตรานี้ไม่ใช้บังคับแก่สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยและศูนย์การเรียนรู้

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

2.1 ความหมายของการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

คำว่า School-Based Management หรือ SBM นั้น เป็นรูปแบบการบริหารและจัดการศึกษารูปแบบหนึ่ง มีการเริ่มใช้คำนี้ในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นครั้งแรกในช่วงทศวรรษที่ 1980 ในภาษาไทยยังไม่มีการบัญญัติศัพท์เฉพาะที่แน่นอน ส่วนมากจะนิยมเรียกทับศัพท์ว่า School-Based Management หรือ เรียกย่อ ๆ ว่า SBM แต่ได้พบว่า เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และคณะได้เริ่มใช้คำว่า “การบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน” ในการวิจัยเรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา เมื่อปี พ.ศ. 2541 (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ และคณะ, 2541 : 95) ต่อมา อุทัย บุญประเสริฐ ได้ใช้คำว่า “การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน” ในการวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management) ในปี พ.ศ. 2543 (อุทัย บุญประเสริฐ 2543 : 9) แต่ วิจิตร ศรีสอาน (2542 อ้างถึงในอุทัย บุญประเสริฐ, 2543 : 175) เสนอแนะในการสัมมนาเรื่อง การบริหารจัดการที่สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 วันที่ 14 ธันวาคม 2542 ณ โรงแรมปรี๊นท์พาเลส กรุงเทพมหานคร ให้ใช้คำว่า “การบริหารฐานโรงเรียน” สำหรับการวิจัยครั้งนี้เลือกใช้คำว่า “การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน” เนื่องจากมีความหมายตรงกับคำศัพท์เดิมในภาษาอังกฤษมากที่สุดและเป็นคำที่นักวิชาการ รวมทั้งบุคลากรในวงการศึกษานิยมใช้มากที่สุด

อุทัย บุญประเสริฐ (2543) กล่าวว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นกลยุทธ์ในการปรับปรุงการศึกษา โดยเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากส่วนกลางไปยังแต่ละโรงเรียน โดยให้คณะกรรมการโรงเรียนซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครอง ครู สมาชิกในชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ศิษย์เก่า และผู้บริหารโรงเรียน (บางโรงเรียนอาจมีตัวแทนนักเรียนเป็นกรรมการด้วย) ได้มีอำนาจในการจัดการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียน มีหน้าที่และยอมรับผิดชอบในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ บุคลากร และวิชาการ โดยให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

Myers and Stonehill (1993 : 1) ได้ให้ความหมายของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่า เป็นกลยุทธ์ในการปรับปรุงการศึกษา โดยเปลี่ยนอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจจากระดับรัฐ ไปยังเขตการศึกษาไปยังแต่ละโรงเรียน โดยให้ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน และผู้ปกครอง มีอำนาจควบคุมกระบวนการจัดการศึกษามากขึ้น โดยให้มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการตัดสินใจเกี่ยวกับงบประมาณ บุคลากรและหลักสูตร

Cheng, Yin Cheong (1996 : 44) กล่าวว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ตัวแทนคณะครู ผู้ปกครอง ชุมชน ฯลฯ ซึ่งมารวมตัวเป็นคณะกรรมการโรงเรียน ได้มีโอกาสจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชนส่งผลให้โรงเรียนมีประสิทธิผลสูงขึ้นและได้รับการพัฒนายั่งยืน

David, J. L. (1996 : 4 - 5) กล่าวว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นแนวทางหนึ่งของการปฏิรูปการศึกษา โดยการกระจายอำนาจจัดการศึกษาไปยังโรงเรียนให้มากขึ้น โดยมีความเชื่อว่า การให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่มากขึ้น จะทำให้ประสิทธิภาพของโรงเรียนสูงขึ้น มีความยืดหยุ่นมากขึ้นและมีผลผลิตดีขึ้น

Assessment of School-Based Management (1996 : 1) ระบุว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการกระจายอำนาจการควบคุมจากส่วนกลางไปยังชุมชน และโรงเรียน โดยให้คณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง สมาชิกในชุมชน และในบางโรงเรียนมีตัวแทนนักเรียนร่วมเป็นกรรมการด้วย ได้มีอำนาจควบคุมสิ่งที่เกิดขึ้นใน โรงเรียน การที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในระดับโรงเรียนได้มีส่วนร่วมในการบริหาร จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนมากขึ้น และทำให้ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนนั้นเป็นที่ยอมรับได้มากขึ้น และทำให้ผลการปฏิบัติงานของโรงเรียนนั้นเป็นที่ยอมรับได้มากขึ้น

Cotton (2001) สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานสรุปได้ดังนี้

1. เป็นรูปแบบการบริหารโรงเรียนรูปแบบหนึ่ง
2. เป็นรูปแบบที่มีกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนที่แตกต่างไปจากเดิม
3. เป็นรูปแบบการบริหารที่มีการกระจายอำนาจจากรัฐบาล เขตการศึกษา และผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ไปยังสถานศึกษา
4. เป็นรูปแบบที่มอบอำนาจหรือกระจายอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารและจัดการศึกษาไปให้โรงเรียน
5. เป็นรูปแบบที่เชื่อว่าโรงเรียนเป็นจุดศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลง จึงควรเป็นผู้รับมอบอำนาจ หรือรับการกระจายอำนาจให้เป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารและ จัดการศึกษา จึงจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างมีคุณภาพ

จากความหมายที่นักวิชาการและองค์กรทางการศึกษาได้ให้ไว้ข้างต้นสรุปได้ว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาโดยตรง ให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ มีอิสระและความคล่องตัวในการตัดสินใจ การบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการ การเงิน บุคลากรและการบริหารทั่วไป โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร สถานศึกษา ตัวแทนผู้ปกครองและชุมชน

ตัวแทนครู ผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมกันบริหารสถานศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด

2.2 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ในปลายทศวรรษ 1980 ได้มีการบริหารจัดการที่สถานศึกษา (School – Based Management) ในรูปแบบต่าง ๆ จนกลายเป็นประเด็นร่วมและยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา ในส่วนต่าง ๆ ของโลก

David (1989 อ้างถึงใน Cheng, 1996 : 44) กล่าวถึงแนวคิดสำคัญในการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 2 ประการ คือ

1. โรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญสำหรับการตัดสินใจ ซึ่งการตัดสินใจสิ่งที่ดีควรอยู่ที่หน่วยปฏิบัติ ดังนั้นจึงควรเพิ่มอำนาจในการบริหารและจัดการงบประมาณให้กับโรงเรียนมากขึ้น และลดการควบคุมจากส่วนกลางลง

2. การมีส่วนร่วม และการมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการปฏิรูป การบริหารและจัดการศึกษา ความสำเร็จของการปฏิรูปไม่ใช่เกิดจากการควบคุมจากภายนอก หากแต่เกิดจากการที่สมาชิกในโรงเรียนและชุมชนให้ความร่วมมือกันในการตัดสินใจ การบริหาร และการปฏิบัติงาน

นิพนธ์ เสือก้อน (2544 : เว็บไซต์) ได้กล่าวถึงแนวคิดในการบริหารและจัดการศึกษาที่ ใช้โรงเรียนเป็นฐาน 4 ประการ ดังนี้

I. แนวคิดในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการของนักเรียน การจัดการศึกษาที่ใช้ โรงเรียนเป็นฐาน เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการบริหารจัดการหลักสูตรให้มีคุณภาพ ในระดับ ปฏิบัติการที่สำคัญ 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 โรงเรียนสามารถสร้างหลักสูตรระดับโรงเรียนที่เกิดจากการตัดสินใจร่วมกันของผู้ที่มีส่วนได้เสีย (Stakeholders) ได้แก่ ชุมชน ผู้ปกครอง ครู ผู้บริหาร โรงเรียนและนักเรียน ในขอบเขตของอำนาจที่ได้รับมาจากเขตพื้นที่การศึกษา และระดับ ประเทศ

ประการที่ 2 โรงเรียนสามารถจัดสรรทรัพยากรที่ได้รับการสนับสนุนจากเขตพื้นที่การศึกษาจากส่วนกลาง และชุมชนในเขตพื้นที่บริการของโรงเรียน ได้แก่ งบประมาณ คน วัสดุครุภัณฑ์ เทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนในการบริหารจัดการหลักสูตรให้เกิดประสิทธิภาพ

ประการที่ 3 ครูสามารถจัดทำหลักสูตรรายวิชา และการจัดการเรียนการสอน ของครูระดับห้องเรียน จะได้รับการสนับสนุน การให้คำปรึกษา การตรวจสอบและการอนุมัติ จากผู้ปกครองและชุมชนความคาดหวังที่จะเกิดขึ้นที่จะเกิดกับนักเรียนจะเป็นที่พึงพอใจของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมมากขึ้น

ข้อสมมุติฐานที่อยู่ภายใต้แนวคิดนี้คือ การเปลี่ยนโครงสร้างการตัดสินใจจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนวิธีสอนของครู ซึ่งจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในระดับที่สูงขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับส่วนของความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ความรับผิดชอบเป็นเรื่องที่เกิดตามมาของบุคคลที่เข้าไปมีส่วนในการตัดสินใจเมื่อมีการกระจายอำนาจไปสู่โรงเรียนและชุมชนในการจัดการศึกษา สิ่งที่ตามมาคือความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นของโรงเรียนและชุมชนที่ต้องจัดการศึกษาให้สนองต่อความต้องการของ ผู้ปกครอง ชุมชน และสอดคล้องกับหลักสูตรของชาติ ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ เกิดขึ้นในโรงเรียนได้ 3 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 โรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจระดับนโยบาย ภายใต้กรอบของอำนาจที่ได้รับจากเขตพื้นที่การศึกษาในรูปคณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (แบบที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวดที่ 5 มาตรา 39 และ 40 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543

ระดับที่ 2 ระดับผู้บริหารกับครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรโรงเรียน โดยมีเป้าหมายที่นักเรียนซึ่งเป็นศูนย์กลางของการจัดการศึกษา

ระดับที่ 3 ระดับห้องเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการสร้างหลักสูตรรายวิชา และการจัดการเรียนการสอน ส่วนของความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นจากการที่ครูและนักเรียนร่วมกันตัดสินใจจัดองค์การของห้องเรียน จัดบรรยากาศของห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอน วิธีการเรียนการสอน และการประเมินผล

ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้เพิ่มขึ้นในแต่ละส่วน ผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะต้องแสดงความชัดเจนทั้งเป้าหมาย และวิธีการ พร้อมทั้งจะได้รับการตรวจสอบเพื่อแสดงความโปร่งใส ในทุกๆกรณีในส่วนที่รับผิดชอบ

ข้อสมมุติฐานภายใต้แนวคิดนี้ คือ การมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นนั้นเกิดจากผู้ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จะแสดงความรับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่จะเกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. แนวคิดการเพิ่มพลังอำนาจในการจัดการศึกษาของผู้มีส่วนรับผิดชอบ

การสร้างพลังอำนาจในการจัดการศึกษาของผู้มีส่วนรับผิดชอบ การเพิ่มพลังในอำนาจนั้นเป็นเรื่องของทีมงานหรือบุคคลที่แสดงความรับผิดชอบในการปรับปรุงและพัฒนางานในส่วนที่รับมอบหมายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ซึ่งต้องอาศัยความคิดและการดำเนินงานที่สร้างสรรค์ ภายใต้ความยินยอมของบุคคลในทุกระดับ ดังนั้นการกระตุ้นการเพิ่มพลังอำนาจในส่วนที่รับผิดชอบ จึงต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้

ประการที่ 1 ผู้บริหารจะต้องให้อำนาจกับทีมงานหรือบุคคลในการทำงานอย่างเต็มที่ ทั้งอำนาจในการบริหารจัดการ ความรับผิดชอบ การบริหารทรัพยากร และความชอบธรรมต่างๆในขอบเขตของงานที่ได้รับมอบหมาย

ประการที่ 2 การกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจให้กับสายงานในระดับต่ำลงไปจะต้องเกิดขึ้นโดยผู้บริหารไม่เข้าไปก้าวก่าย หรือเข้าไปมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของสมาชิก

ประการที่ 3 จะต้องเปลี่ยนความคิดและการปฏิบัติในเรื่องของอำนาจการควบคุมที่เคยเป็นของผู้บริหารแต่ผู้เดียวมาเป็นการควบคุมด้วยกลุ่มสมาชิก โดยใช้ผลงานภาพรวมที่ปรากฏในระยะยาว ดังนั้น การควบคุมจึงเป็นเรื่องของทุกคนในองค์กร

ประการที่ 4 องค์กรจะต้องมีสภาพที่สมาชิกสามารถสร้างสรรคงานได้อย่างเต็มความสามารถและศักยภาพที่มีอยู่ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขั้นพื้นฐานขององค์กร คุณภาพชีวิต และผลประโยชน์ที่สมาชิกต้องการ

ประการที่ 5 เป็นสภาพการทำงานที่มีแรงกระตุ้นจากพลังแห่งจิตของสมาชิก ซึ่งเป็นแรงกระตุ้นภายใน

สมมติฐานภายใต้แนวคิดในเรื่องการเพิ่มพลังอำนาจการบริหารงานและการจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือ การมีพลังอำนาจที่จะบริหารและจัดการศึกษาในโรงเรียนอย่างสร้างสรรค์ ในบริบทที่รับผิดชอบของสมาชิกในแต่ละส่วน จะช่วยให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ตามที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องการ

4. แนวคิดเกี่ยวกับอัตรประโยชน์ทางด้านการบริหาร

โครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษาของประเทศมีความหลากหลาย และแตกต่างกันอย่างชัดเจน การเริ่มต้นใช้แนวคิดใหม่ในการบริหารและการจัดการศึกษาของประเทศตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงถือเป็นอัตรประโยชน์ทางด้านการบริหารอย่างยิ่งสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ประการที่ 1 การบริหารจัดการศึกษาแบบศูนย์รวมอำนาจมาเป็นการกระจายอำนาจให้ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย ได้ใช้อำนาจในการบริหารจัดการในขอบเขตที่เหมาะสม มีส่วนที่จะรับผิดชอบต่อที่เกิดจากการมีส่วนร่วมการตัดสินใจในอันที่จะแสดงความชัดเจนทั้งเป้าหมายและวิธีการที่สามารถตรวจสอบได้ โดยที่บุคคลหรือกลุ่มคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านั้นสามารถสร้างพลังอำนาจซึ่งสร้างสรรค์การดำเนินการ เพื่อให้นักเรียนเกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเป็นที่พึงพอใจ

ประการที่ 2 เริ่มต้นใช้กรอบความคิดใหม่ที่เปิดโอกาสให้ทุกส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาได้ใช้ความรู้ที่หลากหลาย มีความครอบคลุมและสนองต่อผลสัมฤทธิ์ที่จะเกิดกับนักเรียนอย่างแท้จริง

ประการที่ 3 การเปลี่ยนแนวคิดในเรื่องการจัดสรรทรัพยากรของประเทศในการจัดการศึกษา ได้แก่ งบประมาณ ทรัพยากร และอื่น ๆ ที่มีความสูญเปล่าของทรัพยากรของประเทศอย่างมหาศาลในระยะเวลาที่ผ่านมา การให้หน่วยปฏิบัติการศึกษาในระดับโรงเรียนหรือเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็นหน่วยที่แสดงผลสัมฤทธิ์เป็นผู้จัดตั้ง และใช้งบประมาณ

โดยมีผู้มีผลประโยชน์ร่วมในการจัดการศึกษาเป็นผู้ควบคุม และตรวจสอบการใช้ทรัพยากรจะ ช่วยลดความสูญเปล่า และเกิดประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรมากขึ้น

การบริหารและการจัดการที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานจึงเป็นผลจึงเป็นผลที่เกิดจากการแบ่ง ส่วนของอำนาจจากส่วนกลางให้กับท้องถิ่น (เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา) ให้มีอำนาจ ในการตัดสินใจจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารงานอื่นๆ โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมแบบเท่าเทียมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการศึกษาของสถาน ศึกษาได้แก่ โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน เพื่อให้สถานศึกษาเกิดพลังอำนาจในการพัฒนา คุณภาพการศึกษา

อุทัย บุญประเสริฐ (2543) ได้กล่าวถึงความคิดเรื่องการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ว่า ที่จริงแล้วได้รับอิทธิพลมาจากกระแสการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจอุตสาหกรรมที่ประสบความสำเร็จจากหลักการและกลยุทธ์ทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพในการทำงานทำให้ผลการ ปฏิบัติงานมีคุณภาพสร้างกำไรและสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าและผู้เกี่ยวข้อง

โดยทั่วไปแล้วการบริหารตามแนวคิดในแบบดั้งเดิมนั้นจะตรงกันข้ามกับการบริหารโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐานอย่างสิ้นเชิง คือ การบริหารการศึกษาแบบดั้งเดิม การบริหารโรงเรียนจะ ดำเนินการโดยการควบคุมจากภายนอก เป็นหลักซึ่งมีลักษณะที่เห็นได้ชัดว่า โรงเรียนจะถูก ควบคุมโดยหน่วยงานจากส่วนกลาง นโยบายการบริหารก็มักไม่ตรงกับปัญหาและมักจะไม่ สอดคล้องกับความต้องการหรือธรรมชาติของโรงเรียน สมาชิกที่อยู่ในโรงเรียนจะไม่มีอำนาจ หรือมักจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดทิศทาง และการบริหารงานโรงเรียนอย่างแท้จริง

2.3 หลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

อุทัย บุญประเสริฐ (2543) สรุปหลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ไว้ 5 ประการ ได้แก่

2.3.1 หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization)

ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากกระทรวงและส่วนกลางไปยังสถาน ศึกษาให้มากที่สุด โดยมีความเชื่อว่าโรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา การศึกษาของเด็ก

2.3.2 หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement)

เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการบริหารตัดสินใจ และร่วมจัดการศึกษา ทั้งครู ผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า และตัวแทนนักเรียน การที่บุคคลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและจะรับผิดชอบใน การจัดการศึกษามากขึ้น

2.3.3 หลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power to People)

ในอดีตการจัดการศึกษาจะทำกันหลากหลายโดยครอบครัวและชุมชน บางแห่งก็ให้วัดหรือองค์กรในท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ ต่อมา มีการรวมการจัดการศึกษาไปให้กระทรวงศึกษาธิการเพื่อให้เกิดเอกภาพและมาตรฐานทางการศึกษา เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น ความเจริญก้าวหน้าต่าง ๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว การจัดการศึกษาโดยส่วนกลางเริ่มมีข้อจำกัดเกิดความล่าช้าและไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องมีการคืนอำนาจให้ท้องถิ่นและประชาชนได้จัดการศึกษาเองอีกครั้ง

2.3.4 หลักการบริหารตนเอง (Self – management)

ในระบบการศึกษาทั่วไปมักจะกำหนดให้โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติการตามนโยบายของส่วนกลาง โรงเรียนไม่มีอำนาจอย่างแท้จริง สำหรับการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนั้น ไม่ได้ปฏิเสธเรื่องการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย และนโยบายของส่วนรวม แต่มีความเชื่อว่าวิธีการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนั้นทำได้หลายวิธี การที่ส่วนกลางทำหน้าที่เพียงกำหนดนโยบายและเป้าหมายแล้วปล่อยให้โรงเรียนมีระบบการบริหารด้วยตนเอง โดยให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบในการดำเนินงาน ซึ่งอาจดำเนินการได้หลากหลายแนวทาง ด้วยวิธีการที่ แตกต่างกันไป แล้วแต่ความพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียน ผลที่ได้น่าจะมีประสิทธิภาพสูง กว่าเดิม ที่ทุกอย่างถูกกำหนดมาจากส่วนกลาง ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

2.3.5 หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance)

ส่วนกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน มีองค์กรอิสระทำหน้าที่ตรวจสอบ คุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นไปตามกำหนดและเป็นไปตามนโยบายของชาติ .

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า หลักการพื้นฐานที่สำคัญของการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน คือหลักการกระจายอำนาจการศึกษา และหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจากหลักการดังกล่าวทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะเป็นการบริหารงานที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากกว่ารูปแบบการจัดการศึกษาอื่นที่ผ่านมา

ทฤษฎีการบริหารจัดการที่สถานศึกษา (SBM) ที่ Cheng (1996) ได้พัฒนาจากแนวคิดของ Caldwell and Spinks และ Mohrman and Wohlstetter ระบุว่า การบริหารจัดการที่สถานศึกษามีเป้าหมายการศึกษาที่ตั้งสมมติฐานอยู่บนความหลากหลายตามสภาพของสถานศึกษาที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยคำนึงถึงคุณภาพการศึกษาเป็นสำคัญ เน้นความยืดหยุ่นและบริหารจัดการด้วยตนเองตามเงื่อนไขที่เหมาะสม เพื่อให้

สถานศึกษามีความคล่องตัวในการพัฒนา และดำเนินงานตามยุทธศาสตร์เฉพาะของตน เพื่อการสอนและการบริหารที่มีประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการที่สถานศึกษา เป็นการบริหารที่สถานศึกษาสามารถกำหนดความต้องการของสถานศึกษาขึ้นเอง ดังนั้น สมาชิกของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน จึงมีอิสระและความรับผิดชอบในการใช้ทรัพยากรในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มากขึ้น และทำให้กิจกรรมการศึกษาบังเกิดผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาในระยะยาว

2.4 รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นการบริหารงานโดยคณะกรรมการโรงเรียน (School Council) โดยคณะกรรมการโรงเรียนจะมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน การบริหารวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และการบริหารทั่วไป ซึ่งคณะกรรมการโรงเรียนจะประกอบด้วย ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนครู ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนองค์กรชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารโรงเรียนจากการศึกษาแบบ (Forms) ของคณะกรรมการโรงเรียนในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน พบว่ามีแบบที่สำคัญอย่างน้อย 4 แบบ ได้แก่ แบบที่มีผู้บริหารของโรงเรียนเป็นหลัก (Administrative Control School Council) แบบที่ครูเป็นหลัก (Professional Control School Council) แบบที่ชุมชนมีบทบาทเป็นหลัก (Community Control School Council) และแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทเป็นหลัก (Professional & Community Control School Council) (Leithwood and Menzies, 1998 : 1 – 21 : Carr, 1998 : 1 – 8) สาระสำคัญของแต่ละแบบมีดังต่อไปนี้

2.4.1 แบบที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก (Administrative Control School Council)

เกิดจากแนวคิดในการกระจายอำนาจหน้าที่ในการบริหารการเงิน บุคลากร และวิชาการให้แก่ผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้การบริหารโรงเรียนนั้นมีประสิทธิภาพมากที่สุดนั้น ในระยะแรก ๆ ผู้บริหารมักจะใช้วิธีขอคำปรึกษาอย่างไม่เป็นทางการจากครู ผู้ปกครองนักเรียน หรือผู้แทนชุมชน ดังนั้น คณะกรรมการโรงเรียนที่ตั้งขึ้นมักจะมีบทบาทสำคัญอยู่ที่การเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของผู้บริหารโรงเรียนนั่นเอง

ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นประธานและเจ้าหน้าที่เขตการศึกษาเป็นกรรมการโดยตำแหน่ง ส่วนคณะกรรมการอื่น ๆ มาจากการเลือกตั้งของกลุ่มบุคคลแต่ละประเภท ในการกำหนดนโยบาย การวางแผน การหาแนวทางแก้ปัญหาและการดำเนินงานของโรงเรียน คณะกรรมการจะมีบทบาทในการร่วมเสนอความคิดเห็น แต่อำนาจในการตัดสินใจขั้นสุดท้ายยังคงอยู่ที่ผู้บริหารโรงเรียน

ศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ตัวอย่างการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ควบคุมโดยผู้บริหารโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนในเขต Edmonton เมือง Alberta ประเทศ Canada ซึ่งประกาศใช้เป็นทางการทั่วทั้งเขตในปี ค.ศ. 1980 มีการประกาศตั้งคณะกรรมการบริหารโรงเรียนในทุกโรงเรียน ให้ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนให้มากขึ้น แต่อำนาจตัดสินใจยังอยู่ที่ตัวผู้บริหารโรงเรียน อีกตัวอย่างหนึ่งของคณะกรรมการโรงเรียนที่ผู้บริหารเป็นหลักในการควบคุมและตัดสินใจ คือ การจัดการศึกษาในรัฐ Texas สหรัฐอเมริกา ซึ่งมีกฎหมายประกาศใช้การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในปี ค.ศ. 1990 โดยในระยะแรกมีคณะกรรมการโรงเรียนแบบควบคุมโดยผู้บริหาร แต่ต่อมามีค่อย ๆ เปลี่ยนไปใช้แบบที่ควบคุมโดยครู (Professional Control School Council) หรือมีครูเป็นหลัก

2.4.2 แบบที่มีครูเป็นหลัก (Professional Control School Council)

การบริหารตามแนวนี้ ตัวแทนคณะครูจะมีสัดส่วนมากที่สุดในคณะกรรมการโรงเรียน การจัดคณะกรรมการแบบนี้เกิดจากแนวคิดที่ว่า ครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ครูเป็นผู้ปฏิบัติจึงย่อมจะรับรู้ปัญหาทุกอย่างได้ดีกว่า และถ้ามีโอกาสตัดสินใจก็จะสามารถแก้ปัญหาได้ตรงตามจุดมากที่สุด

การบริหารแบบนี้มีในเขต Columbus รัฐ Ohio สหรัฐอเมริกา ประกาศใช้แบบนี้เมื่อปี ค.ศ. 1989 โดยก่อนหน้านั้นได้มีโครงการนำร่องมีการตั้งสภา ABC (Association Building Council) ขึ้นในแต่ละเขตการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนสหภาพครู 1 nu ตัวแทนครู 2 nu เลือกโดยกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน และตัวแทนครูอีก 2 nu ซึ่งเลือกโดยคณะครู รวมมีสมาชิกสภา ABC 5 nu ตัวอย่างของคณะกรรมการแบบที่ควบคุมโดยครูที่เห็นชัดอีก 2 แห่ง คือใน Miami และ Los Angeles โดยในแต่ละโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียนจะประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนเป็นประธาน ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง และสมาชิก 1 nu จากสภา ABC การตัดสินใจใช้เสียงข้างมาก 2 ใน 3 ขึ้นไป ผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจคัดค้าน (Veto) ได้ บทบาทของคณะกรรมการเป็นกรรมการบริหาร

2.4.3 แบบที่ชุมชนมีบทบาทเป็นหลัก (Community Control School Council)

จุดประสงค์ของแบบการบริหารที่ควบคุมโดยชุมชน คือการเพิ่มความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชนและผู้ปกครอง และเพื่อให้ผู้รับบริการการศึกษามีความพึงพอใจในการศึกษาที่จัดให้มากที่สุด แนวคิดสำคัญก็คือหลักสูตรของโรงเรียน ควรตอบสนองความต้องการและค่านิยมของผู้ปกครองและชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด คณะกรรมการโรงเรียนจึงมีสัดส่วนจำนวนตัวแทนผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด

ตัวอย่างของแบบการบริหารลักษณะนี้ ได้แก่ ประเทศนิวซีแลนด์ ซึ่งได้มีกฎหมายปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1989 โดยการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาไปสู่โรงเรียนและชุมชนมากที่สุด คณะกรรมการโรงเรียน เรียกว่า คณะกรรมการสภาบริหารโรงเรียน

(Board of Trustees) ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง 5 คน (มาจากการเลือกตั้ง) ผู้แทนครู 1 คน (จากการเลือกตั้ง) ผู้บริหารโรงเรียน และนักเรียน 1 คน (เฉพาะนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย) คณะกรรมการมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารการเงินการให้จ้างและเลิกจ้างผู้บริหารและครู และการบริหารทุกอย่างในโรงเรียน คณะกรรมการจะต้องมีนโยบายการบริหารที่ชัดเจน ระบุไว้ในธรรมนูญโรงเรียน (School Charter) เพื่อความชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้

ใน Chicago ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ออกกฎหมายปฏิรูปการศึกษา (Chicago Reform Act) ในปี ค.ศ. 1988 ได้มอบอำนาจในการบริหารให้แก่คณะกรรมการโรงเรียนซึ่งมีอำนาจในการจ้าง การประเมินหรือเลิกจ้างผู้บริหารโรงเรียนได้ คณะกรรมการโรงเรียนประกอบด้วยสมาชิก 11 – 12 คน เป็นผู้ปกครอง 6 คน ผู้แทนชุมชน 2 คน ผู้แทนครู 2 คน ผู้บริหารโรงเรียนและนักเรียน (เฉพาะระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย) ผู้แทนผู้ปกครองและชุมชนมาจากการเลือกตั้งทุก ๆ 2 ปี ผู้แทนครูได้รับการแต่งตั้งจากเขตการศึกษาโดยผ่านการลงมติจากคณะครู ผู้บริหารมีสิทธิในการออกเสียงในทุกเรื่อง ยกเว้นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลและสัญญาจ้างผู้บริหารเอง

2.4.4 แบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก (Professional / Community Control School Council)

แนวคิดของคณะกรรมการโรงเรียนลักษณะนี้ มีความเชื่อว่าทั้งครูและผู้ปกครองต่างมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก ครูจะรับรู้ค่านิยมและความต้องการของผู้ปกครอง ในขณะที่เดียวกันผู้ปกครองก็มีโอกาสช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูด้วย สัดส่วนของผู้แทนครูและผู้แทนจากผู้ปกครอง / ชุมชนจะมีเท่า ๆ กันใน คณะกรรมการโรงเรียนเป็นคณะกรรมการบริหาร

ในเมือง Salt Lake City รัฐ Utah สหรัฐอเมริกา คณะกรรมการบริหารโรงเรียนประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ตัวแทนครู ผู้บริหารโรงเรียน มีอำนาจบริหารงบประมาณประเมินบุคลากร จัดหลักสูตรและกิจกรรมต่าง ๆ ในประเทศ Spain ซึ่งประกาศการปฏิรูปการศึกษาในปี ค.ศ. 1985 ตามกฎหมายการศึกษา (Education Law of 1985) คณะกรรมการโรงเรียนประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน (เป็นประธาน) ตัวแทนของครูหรือหัวหน้าวิชาการ (มากกว่า 1 ใน 3) ตัวแทนชุมชนและผู้ปกครองนักเรียน (มากกว่า 1 ใน 3) ตัวแทนจากเมือง 1 คน และเลขานุการ 1 คน (เลือกจากโรงเรียน ไม่มีสิทธิ์ออกเสียง) คณะกรรมการจะเลือกผู้บริหารโรงเรียนจากคณะครูในโรงเรียน มีสัญญาการทำงานวาระละ 3 ปี เมื่อพ้น 3 ปีแล้วหากไม่ได้รับเลือกอีก ผู้บริหารผู้นั้นต้องออกไปทำหน้าที่ครูตามปกติ คณะกรรมการโรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ในการรับนักเรียน การจัดหลักสูตร การบริหารงบประมาณ การจัดกิจกรรมพิเศษ การจัดเครื่องอำนวยความสะดวก นิเทศการบริหารและการจัดการเรียนการสอน

สำหรับประเทศไทย คณะกรรมการโรงเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า "School Board" (Office of the National Education Commission, 1999 ; 17 - 18) เป็นคณะกรรมการโรงเรียนที่ชุมชนมีบทบาทหลัก (Community Control School Board) โดยมีสัดส่วนคณะกรรมการที่มาจากชุมชน (ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าและผู้ทรงคุณวุฒิ) มากที่สุด

2.5 ความสำคัญของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

จากการศึกษาเรื่องการนำหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานหรือเป็นศูนย์กลางในการบริหารไปใช้ในการบริหารโรงเรียน ได้พบว่ามีประโยชน์ต่อการบริหารและการจัดการศึกษาโดยรวมดังนี้ (Myers and Stonehill, 1993 : 2-3 ; Heman and Herman, 1992 : 261-263 ; Florida Department of Education, 1998 : 1-4)

- . เป็นการระดมผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์เพื่อร่วมกันจัดการศึกษาเปิดโอกาสให้ครู เจ้าหน้าที่ และชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญของโรงเรียน
 2. ขวัญและกำลังใจของครูดีขึ้น
 3. เป็นการระดมทรัพยากรด้านการเงิน และด้านวิชาการ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน
 4. สร้างและสนับสนุนให้เกิดผู้นำใหม่ ๆ ในทุกระดับ
 5. เพิ่มปริมาณและคุณภาพการติดต่อสื่อสาร
 6. สร้างความยืดหยุ่นในการทำงานทำให้เกิดการริเริ่มจัดทำโครงการใหม่ ๆ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากขึ้น
 7. การที่ครูและผู้บริหารมีส่วนร่วมในการบริหารงบประมาณ จึงเกิดแนวทางที่จะต้องใช้งบประมาณโดยประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุด
 8. เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในโรงเรียนได้เสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงการศึกษา
 9. ชุมชนมีส่วนร่วมและมีสิทธิ์ในการบริหารและจัดการศึกษา
 10. การบริหารและการตัดสินใจด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้
- . ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน และโครงการใหม่ ๆ

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จรัสศรี ชรรวมจิต และคณะ (2545) ได้ทำการศึกษาความพร้อมในการมีส่วนร่วมตามภารกิจการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนกรมสามัญศึกษาจังหวัดตาก พบว่า ความพร้อมในการมีส่วนร่วมตามภารกิจการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนกรมสามัญศึกษาจังหวัดตาก จำแนกตามวุฒิทางการศึกษาพิจารณาโดยรวมอยู่ในระดับมาก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนกรมสามัญศึกษาจังหวัดตากที่มีวุฒิศึกษาด้านกฏปริญาตรี หรือปริญาตรีมีความพร้อมสูงสุดด้านการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนกรมสามัญศึกษาจังหวัดตากที่มีวุฒิทางการศึกษาสูงกว่าปริญาตรีมีความพร้อมสูงสุดในด้านการกำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาของสถานศึกษา และการให้ความเห็นชอบในแผนปฏิบัติการประจำปีของสถาน Wnwi จำแนกตามขนาดโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนนกรมสามัญศึกษาจังหวัดตากโรงเรียนขนาดเล็กมีความพร้อมสูงสุดด้านการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจาก หน่วยงานต้นสังกัด คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนกรมสามัญศึกษาจังหวัดตากโรงเรียนขนาดกลางมีความพร้อมสูงสุดด้านการกำกับ ติดตามการดำเนินงานตามแผนของ สถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนนกรมสามัญศึกษาจังหวัดตากโรงเรียนขนาดใหญ่มีความพร้อมสูงสุดด้านการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด

เงินวิทย์ ทองรัง และคณะ (2544) ได้ทำการศึกษาทัศนะต่อการพัฒนาการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตร พบว่า ทัศนะต่อการพัฒนาการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตรในภาพรวมมีทัศนะที่เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก และเมื่อศึกษาตามตัวแปร พบว่า

1. ทัศนะต่อการพัฒนาการศึกษาด้านการกำหนดนโยบายและแผน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีทัศนะอยู่ในระดับปานกลางและมาก

2. ทัศนะต่อการพัฒนาการศึกษาด้านการสนับสนุนส่งเสริมการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีทัศนะอยู่ในระดับมาก

3. ทัศนะต่อการพัฒนาการศึกษา ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก มีทัศนะอยู่ในระดับมาก

เป็นส่วนใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีทัศนะอยู่ในระดับมาก และปานกลาง

4. ทัศนะต่อการพัฒนาการศึกษาด้านการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง มีทัศนะอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีทัศนะอยู่ในระดับปานกลาง

เปรียบเทียบทัศนะต่อการพัฒนาการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพิจิตรตามตัวแปร พบว่า

1. ทัศนะต่อการพัฒนาการศึกษาด้านการกำหนดนโยบายและแผนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีทัศนะไม่แตกต่างกัน

2. ทัศนะต่อการพัฒนาการศึกษาด้านการสนับสนุนส่งเสริมการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ มีทัศนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ทัศนะต่อการพัฒนาการศึกษา ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก มีทัศนะอยู่ในระดับมากเป็นส่วนใหญ่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ มีทัศนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ทัศนะต่อการพัฒนาการศึกษาด้านการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ มีทัศนะไม่แตกต่างกัน

จิรวัดณ์ อินทกาซิด และคณะ (2545) ได้ทำการศึกษาสภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า

1. สภาพการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร มีการปฏิบัติตามกลยุทธ์สู่ความสำเร็จอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์และความเหมาะสมของผู้บริหาร , ด้านการสร้างแรงจูงใจ , ด้านการพัฒนาระบบสารสนเทศ และด้านการสร้างความระหนัก/ความรู้ความเข้าใจ ส่วนด้านการกระจายอำนาจ ด้านการพัฒนาความรู้และทักษะวิชาชีพครู/ผู้บริหาร ด้านการมีส่วนร่วมและด้านการตรวจสอบและถ่วงดุลในระดับปานกลาง

2. สภาพการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา ระหว่างโรงเรียนที่เป็นแกนนำกับโรงเรียนไม่เป็นแกนนำ มีการปฏิบัติตามกลยุทธ์สู่ความสำเร็จแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

บุญรอด สิงหเดช และคณะ (2546) ได้ทำการศึกษาความเข้าใจและเจตคติต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของครูสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดพิษณุโลก พบว่า ครูมีความเข้าใจในการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของครูสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดพิษณุโลก โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยครูที่มีตำแหน่ง เพศ และขนาดโรงเรียนต่างกันโดยมีความเข้าใจในระดับมาก ส่วนครูที่มีวุฒิปริญญาตรีหรือต่ำกว่า มีความเข้าใจในการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานอยู่ในระดับมาก ส่วนครูที่มีวุฒิสองภาษาปริญญาตรี มีความเข้าใจในระดับปานกลาง และครูที่มีอายุ ราชการต่ำกว่า 10 ปี มีความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง โดยครูที่มีอายุ ราชการ 10-20 ปี และครูที่มีอายุราชการ 21 ปีขึ้นไป มีความเข้าใจในระดับมาก

การเปรียบเทียบเจตคติต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของครูสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดพิษณุโลก ครูที่มีตำแหน่ง และขนาดโรงเรียนต่างกันมีเจตคติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนครูที่มีเพศ วุฒิการศึกษา และอายุราชการต่างก็มีเจตคติแตกต่างกัน โดยครูชายมีเจตคติทางบวกต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมากกว่าครูหญิง ครูที่มีวุฒิสองภาษาปริญญาตรีมีเจตคติทางบวกต่อการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมากกว่าครูที่มีวุฒิปริญญาตรี หรือต่ำกว่า และครูที่มีอายุราชการ 10-20 ปี มีเจตคติต่อการบริหารโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐานมากกว่า ครูที่มีอายุราชการต่ำกว่า 10 ปี และครูที่มีอายุราชการ 21 ปี ขึ้นไป

กรอบความคิดในการวิจัย

การบริหารงาน
โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน



หลักการสำคัญของการบริหาร

- หลักการกระจายอำนาจ
- หลักการมีส่วนร่วม
- หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้กับประชาชน
- หลักการบริหารตนเอง
- หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล